

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-01-30

Ärendenummer SLK-2023-01116

Ärendenummer SLK-2023-00953

Handläggare

Karin Magnusson

Telefon: 031-368 05 80

E-post: karin.magnusson@stadshuset.goteborg.se

Revidering av Göteborgs Stads riktlinjer för hemvårdsbidrag

Förslag till beslut

I kommunstyrelse och kommunfullmäktige

1. Göteborgs Stads riktlinje för hemvårdsbidrag med de revideringar som framgår av bilaga 10 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande antas.
2. Hemställa till kommunfullmäktige från äldre samt vård- och omsorgsnämnden samt nämnden för funktionsstöd om revidering av Göteborgs Stads riktlinjer för hemvårdsbidrag anses besvarad.

I kommunstyrelsen:

Redovisning av kommunstyrelsens uppdrag 2023-12-13 § 932 till stadsledningskontoret, att med utgångspunkt av Göteborgs Stads stadsrevisions rapport publicerad 2023-10-17, göra en översyn av riktlinjerna för hemvårdsbidrag och föreslå en reviderad version av regelverket antecknas och förklaras fullgjort.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret föreslår kommunfullmäktige att besluta om reviderade riktlinjer för hemvårdsbidrag. Bakgrunden är kommunstyrelsens beslut 2023-12-13 § 932 att ge stadsledningskontoret i uppdrag att, med utgångspunkt av Göteborgs Stads stadsrevisions rapport publicerad 2023-10-17, göra en översyn av riktlinjerna för hemvårdsbidrag och föreslå en reviderad version av regelverket. Därtill har äldre samt- vård- och omsorgsnämnden (ÄVO) 2023-12-12 § 250 samt nämnden för funktionsstöd (NFS) 2023-12-20 § 25 hemställt till kommunfullmäktige om revidering av Göteborgs Stads riktlinjer för hemvårdsbidrag.

Stadsledningskontoret har tagit fram två förslag till riktlinjer för hemvårdsbidrag. Ett alternativ där vårdaren ska vara en person i hushållsgemenskap med den enskilde (bilaga 10 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande) och ett alternativ där den enda skillnaden är vårdaren kan vara en person utanför den enskildes hushåll (bilaga 9 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande). Stadsledningskontoret förordar förslaget där vårdaren ska vara i hushållsgemenskap. Skäl till det är att hemvårdsbidraget då inte är skattepliktigt för vårdaren. En sådan hantering bidrar till minskad administration för nämnderna.

Stadsledningskontoret bedömer att båda förslagen skapar förutsättningar för en mer likvärdig och effektiv handläggning. I och med att bedömningar av hemvårdsbidrag harmoniserar med bedömning av hemtjänst och att hemvårdsbidraget ges i färre

omvårdnadsnivåer. Färre omvårdnadsnivåer innebär dessutom en minskad administration för nämnderna. Förslagen innebär bland annat minskad risk för välfärdsbrottslighet och fusk i och med färre omvårdnadsnivåer, stärkta krav på anhörigvårdare och ett tydligare regler för godtagbar frånvaro och förändrade förhållanden. Stadsledningskontoret konstaterar att förslagen innebär att färre personer kommer ha rätt till hemvårdsbidrag.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Stadsledningskontoret bedömer att riktlinjen medför minskade kostnader för utbetalning av hemvårdsbidrag. Detta eftersom den sannolikt leder till att färre personer kommer ha rätt till hemvårdsbidrag alternativt får ersättning enligt en lägre nivå.

Hemvårdsbidrag bedömdes i ärendet ”Redovisning av uppdrag att föreslå åtgärder för att samordna och stärka samverkan inom staden för att motverka välfärdsbrott”, dnr 0123/22, vara den förmån som staden tillhandahåller med störst risk för fusk.

Stadsledningskontoret bedömer att båda föreliggande förslag till reviderad riktlinje leder till minskad risk för felaktiga utbetalningar, fusk och välfärdsbrottslighet.

Ungefär hälften av dem som har hemvårdsbidrag har även andra insatser för att tillgodose sitt behov av omsorg. Hemvårdsbidrag är en insats som i jämförelse med andra insatser har en låg kostnad. Fler personer kan komma att ansöka och beviljas andra insatser så som exempelvis hemtjänst, boendestöd eller trygghetslarm. Kostnader för dessa insatser kan därför komma att öka. I vilken omfattning det skulle kunna röra sig om är svårt att bedöma. Det är dock troligt att anhöriga kommer fortsätta att bistå sina närstående till del, oaktat hemvårdsbidrag eller inte.

I nämndernas remissvar framkommer att beslut om att inte bevilja fortsatt hemvårdsbidrag kan ha en negativ påverkan på såväl enskildas som vårdarens privatekonomi. Stadsledningskontoret delar äldre samt vård- och omsorgsnämndens uppfattning att bidraget inte ska ses som en ekonomisk ersättning för ekonomiskt svaga grupper. Bidraget bör ses som ett stimulansbidrag för de som föredrar att få sin omvårdnad utförd av anhöriga i stället för hemtjänst.

Om anhörigvårdare i arbetsför ålder kan ta anställning i stället för hemvårdsbidrag skulle hen kunna få en högre inkomst.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Hemvårdsbidrag kan leda till ökad ojämställdhet på grund av att kvinnor, i högre grad än män, tar ansvar för omsorgen av anhöriga. Det leder till att kvinnors inkomst och anknytning till arbetslivet påverkas mer negativt än för män¹. När färre personer får hemvårdsbidrag kan tid frigöras för arbete på ordinarie arbetsmarknad.

Som framkommit i remissvar kan hemvårdsbidrag innebära en inlåsningsseffekt för den enskilde, särskilt för de personer som av olika skäl inte känner till sina egna rättigheter och vilka andra insatser som är möjliga att ansöka om.

¹ Socialstyrelsen, *Anhöriga som vårdar eller stödjer någon de står nära. Underlag till en nationell strategi*, 2021.

Det kan vara svårt för en anhörig att ha ett rehabiliterande arbetssätt och på så sätt stärka den enskildes förutsättningar till ett självständigt liv. Därtill kan risken för våld i nära relation minska genom att färre personer är beroende av anhöriga för stöd.

Såväl nämnden för funktionsstöd som äldre samt vård- och omsorgsnämnden anser att nuvarande regler upplevs som otydliga och att de inte längre är ändamålsenliga. Detta kan innebära en risk för ojämlik handläggning mellan stadsområden och berörda nämnder. Ett bättre anpassat regelverk med fokus på tydliga bedömningskriterier innebär en högre rättssäkerhet för den enskilde.

Samverkan

CSG; information 2024-11-28, fördjupad dialog 2024-12-12 och samverkan 2025-01-31.

Bilagor

1. Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2023-12-13 § 932
2. Nämnden för funktionsstöds handlingar 2024-10-23 § 183
3. Äldre samt vård- och omsorgsnämndens handlingar 2024-10-22 § 144
4. Göteborgs Stads pensionärsråds handlingar 2024-10-01 § 12
5. Göteborgs Stads råd för funktionsrätts handlingar 2024-10-07
6. Anhörigföreningen i Göteborgs handling 2024-09-12
7. Göteborgs Stads nuvarande regelverk för hemvårdsbidrag
8. CSG protokollsutdrag 2025-01-30
9. Alternativt förslag till Göteborgs Stads riktlinje för hemvårdsbidrag
10. Förslag till Göteborgs Stads riktlinje för hemvårdsbidrag.

Ärendet

Kommunfullmäktige har att ta ställning till reviderade riktlinjer för hemvårdsbidrag.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen beslutade 2023-12-13 § 932 att ge stadsledningskontoret i uppdrag att, med utgångspunkt av Göteborgs Stads stadsrevisions rapport publicerad 2023-10-17, göra en översyn av riktlinjerna för hemvårdsbidrag och föreslå en reviderad version av regelverket. Syftet med översynen, skulle vara att:

- regelverket ska bli mer ändamålsenligt
- säkerställa ett välfungerande kontrollsystem och därigenom minska risken för felaktiga utbetalningar och fusk samt
- skapa likvärdighet i rutinerna mellan de handläggande nämnderna.

Därtill beslutade ÄVO 2023-12-12 § 250 samt NFS 2023-12-20 § 25 om att hemställa till kommunfullmäktige om revidering av Göteborgs Stads riktlinjer för hemvårdsbidrag. Av nämndernas tjänsteutlåtanden framgår att regel för hemvårdsbidrag inte ger det stöd som behövs för att handlägga hemvårdsbidrag på ett ändamålsenligt sätt. Tolkningsutrymmet i regelverket riskerar att leda till brist på likvärdighet i bedömningarna inom Göteborgs Stad samt att utformningen till viss del är föråldrad utifrån dagens rättspraxis. Hemvårdsbidrag utreds i dagsläget med en egen struktur och det framgick önskemål om att utreda hemvårdsbidrag med samma struktur som övrig myndighetsutövning (IBIC). Regel för hemvårdsbidrag med tillhörande poänglista är inte förenlig med strukturen i metoden IBIC.

Inom ÄVO är 713 personer beviljade hemvårdsbidrag och inom NFS är det 167 personer (uppgifter december 2024).

Ärendets beredning

Stadsledningskontoret har tillsammans med representanter från äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen (ÄVO) samt förvaltningen för funktionsstöd (FFS) arbetat fram förslag till reviderad riktlinj för hemvårdsbidrag. Förslaget har i enlighet med beslut i kommunstyrelsen 2024-06-12 §574 varit på remiss hos NFS, ÄVO, Göteborgs Stads pensionärsråd, Göteborgs Stads råd för funktionsrätt och Anhörigförening Göteborg. Remissvaren i sin helhet finns som bilagor till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

I instruktionen till nämnderna framgick att det i deras yttrande bör framgå vilka konsekvenser den föreslagna riktlinjen får för enskilda som har hemvårdsbidrag enligt nuvarande regelverk och vilka ekonomiska konsekvenser som bedöms bli följden av förslaget. Stadsledningskontoret har efter remissvaren inkommit efterfrågat kompletterande underlag från förvaltningarna gällande konsekvenser för de som har hemvårdsbidrag idag. Resultatet i det arbetet redovisas nedan under rubriken Förslagets konsekvenser.

Juridiska förutsättningar

Hemvårdsbidrag är ett bidrag som efter beslut av kommunen kan betalas ut till den enskilde som behöver stöd och omsorg. Enligt en dom från Kammarrätten i Sundsvall (2006-03-29 mål nr 2578-05) är hemvårdsbidrag en form av bistånd som kan utgå till den enskilde med stöd av 4 kap. 2 § socialtjänstlagen (SoL). Detta medför att beslut om avslag på ansökan om hemvårdsbidrag inte kan överklagas genom förvaltningsbesvär

utan att prövningen ska göras i form av en laglighetsprövning enligt kommunallagen. Det är frivilligt för kommuner att ha hemvårdsbidrag och varje kommun bestämmer riktlinjer och villkor för ersättning.

Skattemässiga förutsättningar

Stadsledningskontoret har utrett skattemässiga förutsättningar för bidraget. Enligt 8 kap. 18 § inkomstskattelagen (1999:1229) är hemvårdsbidrag som betalas ut av kommuners medel till en vårdbehövande skattefritt. Närmare vägledning, i till exempel rättspraxis, avseende de skattemässiga förutsättningarna har inte identifierats inom ramen för denna utredning. Stadsledningskontoret har tagit kontakt med Skatteverket som initialt uttalade att ersättningen, som den vårdbehövande betalar den som utför omvårdnaden, är skattefri i det fall den utbetalas till närmast anhörig inom samma hushåll. Därefter har Skatteverket uttalat, efter avstämning med sin rättsavdelning, att om ersättningen betalas ut till en utomstående person som inte ingår i den vårdbehövandes hushåll gäller vanliga regler, det vill säga att inkomsten är skattepliktig för mottagaren. Enligt Skatteverkets rättsavdelning kan det då bli aktuellt att den enskilde ska betala arbetsgivaravgifter och redovisa dessa på en förenklad arbetsgivardeklaration. På Skatteverkets hemsida finns en informationsfolder som närmare redogör för hanteringen.²

Mot bakgrund av ovan korrespondens med Skatteverket kan konstateras att avgörande för de skattemässiga förutsättningarna är om mottagaren av ersättningen ingår i den vårdbehövandes hushåll eller inte. Sammanfattningsvis, om mottagaren ingår i den vårdbehövandes hushåll är ersättningen till hen skattefri medan om mottagaren inte ingår i den vårdbehövandes hushåll är ersättningen till hen skattepliktig.

Omvärldsbevakning

Av propositionen Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående (2008/09:82) framgår att drygt 5 200 närstående var beviljade hemvårdsbidrag den 1 oktober 2007. Eftersom statistik inte samlas in längre går det inte att uttala sig om utvecklingen efter 2007.

Inom Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) har Göteborg, Härryda och Öckerö hemvårdsbidrag. Av storstäderna har Stockholm hemvårdsbidrag. Andra exempel på kommuner som har bidraget är Härryda, Öckerö, Linköping, Umeå, Borås, Haparanda, Nacka, Svenljunga, Bengtsfors, Vindeln, Boden, Vännäs, Skellefteå, Varberg, Lekeberg, Lycksele, Bjurholm och Mönsterås.

Stadsledningskontoret har jämfört Göteborgs Stads regelverk och betalningsnivåer med ovan kommuner. Ingen annan kommun än Göteborg har så många vårdnivåer som fem. Stockholm är närmast med fyra vårdnivåer. Övriga kommuner har mellan en och tre vårdnivåer. När det gäller beloppens storlek är variationen stor. Göteborg och Stockholm har relativt jämförbara belopp och avviker tillsammans med Haparanda kommun att ha högre ersättningsnivåer än övriga jämförelsekommuner.

Kommuner inom göteborgsregionens kommunalförbund

Inom göteborgsregionens kommunalförbund är det endast Härryda och Öckerö kommuner som har hemvårdsbidrag. Härryda har två vårdnivåer och högsta ersättningen i 2024 års nivå är 3 225 kronor per månad. Öckerö har en vårdnivå där ersättningen är 1 000 kronor per månad.

² Förenklad arbetsgivardeklaration för privata tjänster, SKV 448 utgåva 29.

I båda kommunernas regelverk är det lägsta behovet av stöd högre än i Göteborg Stads nuvarande regelverk. Båda kommunerna ger hemvårdsbidrag till personer som är över 65 år.

Bidragfusik

Under 2021 betalade staten ut totalt 728 miljarder kronor i olika förmåner och stöd som avser en enskild person. Ungefär 2 procent av dessa utbetalningar, cirka 14,6 miljarder kronor, bedömer Ekonomistyrningsverket (ESV) är felaktiga utifrån de studier av felaktiga utbetalningar som beslutande myndigheter genomfört.³

Kommunstyrelsen fick uppdrag i kommunfullmäktiges budget för 2022 att föreslå åtgärder för att samordna och stärka samverkan inom staden för att motverka välfärdsbrott som exempelvis assistansfusk, fusk vid utbetalningar av ekonomiskt bistånd, nödbistånd och andra sociala bidrag. Uppdraget redovisades i ärende med dnr 0123/22. Hemvårdsbidrag bedömdes i ärendet vara den förmån som staden tillhandahåller med störst risk för fusk. Kontrollen är generellt sett mindre omfattande jämfört med andra bidrag och transaktioner som kommunen betalar ut inom välfärdsområdet. I tjänsteutlåtandet framgår att handläggning av hemvårdsbidrag behöver utvecklas för att motverka fusk då denna förmånstyp lider av brister i kontrollen vilket leder till ökade risker för fusk. En komplicerande faktor bedömdes vara att handläggarna även ska bedöma anhörigvårdarens lämplighet. Dessutom finns svårigheter att följa upp dessa ärenden eftersom arbetet utförs inom familjen och ingen är anställd av kommunen eller annan aktör. Efter beslut i kommunfullmäktige 2023-02-23 § 28 har förvaltningarna arbetat med Crime proofinganalyser, en metod från brottsförebyggande rådet (Brå), som är ett sätt att förebygga fel och brott mot välfärdssystemen. Metoden går ut på att riskanalysera regelverk eller andra system som styr till exempel gynnande beslut, tillstånd, avtal eller utbetalningar.

De risker förvaltningarna har identifierat gällande hemvårdsbidrag är:

- otydligheter i regelverket som bland annat kan leda till dubbelkompensation, olämpliga anhörigvårdare och ojämlika bedömningar,
- att ersättningen inte når anhörigvårdaren och att olika former av frånvaro inte blir kända för myndigheten,
- vårdbehov överdrivs samt att anhörigvårdaren inte arbetar på ett sådant sätt att det finns möjlighet att minska vårdbehovet.

Stadsrevisionen har granskat styrning, uppföljning och kontroll av hemvårdsbidrag på ÄVO och NFS. Syftet med granskningen var att bedöma om nämnderna arbetar systematiskt med styrning, uppföljning och kontroll för att minska risken för felaktiga utbetalningar av hemvårdsbidrag. Stadsrevisionen lämnade följande rekommendationer:

- NFS och ÄVO rekommenderas att stärka systematiken i egenkontrollen av hemvårdsbidrag,
- NFS och ÄVO rekommenderas att stärka analysen av de risker som finns inom handläggningen av hemvårdsbidrag,
- ÄVO rekommenderas att stärka systematiken i sin styrning av hemvårdsbidrag för att säkerställa en likvärdig hantering,

³ Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52)

- ÄVO och NFS rekommenderas att uppmärksamma kommunstyrelsen på att regelverket för hemvårdsbidrag inte upplevs som ändamålsenligt.

Stadsledningskontoret har beaktat risker med hemvårdsbidraget i förslag till reviderad riktlinje. Att säkerställa följsamhet till riktlinje och nödvändiga kontroller behöver omhändertas av handläggande nämnder utifrån vad som framkommer i det redan pågående arbetet. Det kan också finnas behov av mer detaljerade rutiner där nämnderna har möjlighet att skapa egna anvisningar.

Inlåsningsseffekt

Att den enskildes vård och omsorg utförs av anhörig kan ha inlåsnings effekter. Personer som tar del av hemvårdsbidrag kan bli beroende av pengarna vilket kan leda till negativ vård- och omsorgssituation för såväl den enskilde som den anhörige. Den anhörige kan känna sig tvungen att fortsätta vårda trots att hen egentligen inte orkar. Insatsen kan motverka integrationen då personer som vårdar, företrädesvis kvinnor, inte alltid har förutsättningar att komma ut i arbete eller skola för att lära sig svenska. Vidare kan det bidra till ett utanförskap i samhället och att personer kan gå miste om inkomst som dessutom är pensions- och semestergrundande.

När en insats ges som bistånd enligt SoL ingår att utföra insatsen så det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Att arbeta rehabiliterande kan leda till att den enskilde återfår funktioner och därmed behöver mindre vård- och omsorg. Det kan finnas svårigheter för anhöriga att arbeta på ett sådant sätt. Dels krävs kompetens, dels är en komplikation att det kan leda till lägre ersättning.

Hemvårdsbidraget kan också innebära beroendeförhållanden till den anhörige som är negativa och kan påverka relationen. Förvaltningarna har begränsad insyn för att säkerställa kvaliteten för den enskilde samt arbetsmiljö för vårdaren. Det gäller framför allt i de fall den enskilde inte har andra kommunala insatser (hälften av dem med hemvårdsbidrag).

Förslaget som var på remiss

Stadsledningskontorets förslag förtydligar och skärper kraven både när det gäller vilket stöd som ska ingå i hemvårdsbidraget och kraven på anhörigvårdaren. Detta för att harmonisera med hur hemtjänst bedöms, i förhållande till att det idag finns fler alternativ än hemtjänst att tillgodose serviceinsatser, säkerställa att vårdaren har förutsättningar för uppdraget samt för att motverka välfärdsbrottslighet och bidragsfusk.

Väsentliga förändringar jämfört med nuvarande regel för hemvårdsbidrag

- Den enskilde ska vara över 19 år.
- Grunden för att hemvårdsbidrag ska utgå är att stödet ska innebära väsentligt merarbete för den anhörige och att stödet ska utgöras av omvårdnad.
- Ersättning för serviceinsatser, såsom exempelvis städ, tvätt, inköp, matlagning ingår inte i hemvårdsbidraget.
- Omvårdnadsbehov som ligger till grund ska hemvårdsbidraget ska bedömas i linje med bedömning av hemtjänst och rådande rättspraxis.
- Anhörigvårdare ska ingå i den enskildes hushåll.
- Antalet omvårdnadsnivåer ändras från fem till två.

Remissvar

Nämnden för funktionsstöd

Nämnden tillstyrker förslaget.

Förslaget innebär mer ändamålsenliga riktlinjer och främjar mer likvärdig myndighetsutövning samt rättssäkerhet för den enskilde, vilket i sin tur även minskar risken för felaktiga utbetalningar.

Nämnden noterar att nivån för behovet av stöd har höjts enligt de föreslagna riktlinjerna. Det kan resultera i att flera av de personer som idag har beslut om hemvårdsbidrag enligt de lägre ersättningsnivåerna, inte kommer ha rätt till hemvårdsbidrag.

De nya riktlinjerna kan innebära att anhöriga fortsätter stödja den enskilde även om hen kommer få en lägre ersättning eller inte längre har rätt till hemvårdsbidrag alls. Det kan medföra en försämrad ekonomisk situation både för den enskilde och för anhängigvårdaren. I de fall där den enskilde ansöker om och beviljas andra insatser och anhängigvårdaren är i arbetsför ålder, kan den föreslagna riktlinjen dock innebära att tid frigörs till arbete och en annan inkomst. Det kan stärka privatekonomin både för den anhängige och personer i hushållsgemenskap.

Nämnden bedömer att förslaget kan medföra minskade kostnader för nämnden gällande utbetalning av hemvårdsbidrag. Dock kan det medföra att fler ansöker om och beviljas andra insatser så som exempelvis hemtjänst, boendestöd eller trygghetslarm. Kostnader för dessa insatser kan därför komma att öka.

Hemvårdsbidrag kan innebära en inlåsningsseffekt för den enskilde, särskilt för de personer som av olika skäl inte känner till sina egna rättigheter och vilka andra insatser som är möjliga att ansöka om. Nämnden ser att en del av de personer som med den nya riktlinjen inte längre har rätt till hemvårdsbidrag kan få mer kvalitativt stöd och omvårdnad genom andra insatser så som boendestöd eller hemtjänst för omvårdnadsinsatser. Det kan vara svårt för en anhängig att ha ett rehabiliterande arbetssätt, vilket kan erbjudas genom andra insatser så som hemtjänst eller boendestöd. Därtill kan risken för våld i nära relation minska genom att färre personer är beroende av anhöriga för stöd.

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden

Nämnden tillstyrker förslaget.

Nämnden bedömer i stort att stadsledningskontorets förslag till revidering av Göteborg Stads riktlinjer för hemvårdsbidrag är tids- och ändamålsenliga, i linje med de behov av förändringar som sedan tidigare konstaterats inom förvaltningen.

Förslaget kan resultera i att flera av de personer som idag har beslut om hemvårdsbidrag inte kommer att beviljas hemvårdsbidrag. Den enskilde kan också hamna på en lägre ersättningsnivå på grund av att serviceinsatser föreslås tas bort ur hemvårdsbidraget. Det kan ha en negativ inverkan på enskildas såväl som vårdares privatekonomi. Nämndens uppfattning är dock att bidraget inte ska ses som en ekonomisk ersättning för ekonomiskt svaga grupper. Bidragets syfte är i stället att fungera som ett stimulansbidrag för de som föredrar att få sin omvårdnad utförd av anhöriga i stället för hemtjänst.

Nämnden anser i motsats till förslaget att anhängigvårdare ska kunna vara en person som bor utanför den enskildes hushåll. Möjligheten att ersätta anhängigvårdare utanför hushållet

finns. Skillnaden är då att bidraget är skattepliktigt. I de fall det är aktuellt med anhörigvårdare utanför den enskildes hushåll har förvaltningen ett ansvar att informera om de skattemässiga förutsättningarna.

Mot bakgrund av att förslaget innebär en mer strikt bedömning kring vilka som kan bli berättigade hemvårdsbidrag kommer kostnaden för insatsen att minska. I vissa fall kan det förekomma att enskilda ansöker om andra insatser och bedömas ha behov det, vilket innebär att kostnaden för exempelvis hemtjänst kommer att öka. Vilken volym det skulle kunna röra sig om är svårt att uppskatta och förutse. Nämndens uppfattning är att viljan att vårda anhörig inte enbart beror på den ekonomiska ersättningen och många skulle sannolikt fortsätta att vårda anhöriga oavsett.

Göteborgs Stads pensionärsråd

Rådet avstyrker förslaget.

Pensionärsrådet ser en klar försämring för omsorgstagare med ett lägre behov av stöd. De faller helt utanför förslaget och har ingen möjlighet att ta del av hjälp via regelverket för hemvårdsbidrag.

Förslaget innebär även att grunden för att erhålla hemvårdsbidrag är enbart behov av omsorg. Har man behov av serviceinsatser, dvs städ, tvätt, matlagning, handling med mera får detta skötas via hemtjänsten. Därmed faller hela tanken om hemvårdsbidrag bort. Hemvårdsbidraget var tänkt att tillgodose personer med behov av service och omvårdnad utan att behöva få denna hjälp genom hemtjänst, då många äldre är oroliga vid tanken på att låta okända personer ha nyckel till sitt hem. Tanken är därför att personer med behov av både service och omvårdnad ska få detta tillgodosett av nära anhörig.

Gällande att bidraget ska tas upp för beskattning för personer utanför hushållsgemenskap menar pensionärsrådet att detta är den enskildes ansvar.

Göteborgs Stads råd för funktionsrätt

Rådet avstyrker förslaget.

Rådet ser ett stort problem i att hemvårdsbidraget ska begränsas till att bara gälla omvårdnad. Vidare saknas en del omvårdnadsinsatser när det gäller exempelvis personer med autism, som kommunikations- och motiveringsinsatser. Rådet är kritiska till förslaget om att insatser som sällan beviljas som hemtjänst, såsom ledsagning till läkare, hjälp med administration och post- och bankärenden, inte ska ingå i hemvårdsbidraget.

Vidare anser rådet att bidraget ska omfatta även personer utanför hushållsgemenskap. Det kan inte vara kommunens ansvar att se till att hemvårdsbidraget beskattas korrekt, utan det ansvaret ligger på den enskilde. Det är inte rimligt att lösa problemet genom att helt ta bort insatsen. En informationsinsats kring beskattningen skulle vara mer lämpligt.

Anhörigföreningen i Göteborg

Anhörigföreningen lämnar synpunkter på förslaget.

Enligt förslaget på nya riktlinjer ska uppföljning av insatsen ske en gång per år. Anhörigföreningen anser att det borde räcka med vartannat år.

Anhörigföreningen anser att skattefrågan bör kunna lösas så att även den som inte delar hushåll med den närstående får vara mottagare av hemvårdsbidraget.

Vidare anser anhörigföreningen att det är ett bra förslag att mottagaren av hemvårdsbidraget får kontakt med anhörigstödet i staden, så att hen inte själv drabbas av ohälsa. Kontakten bör kunna formaliseras och etableras redan vid ansökningstillfället.

Anhörigföreningen bifaller förslaget om att ändra beslutsnivåerna från fem till två.

Stadsledningskontorets förslag till riktlinjer för hemvårdsbidrag

Inledningsvis sammanställs nuvarande regelverk vs stadsledningskontorets förslag.

Nuvarande hemvårdsbidrag.

Vårdsnivå	Hjälpbehov, poäng per vecka	Procent av prisbasbeloppet	Kronor per månad 2025
1	13-19 poäng	1/12 av 25 procent	1 225 kr
2	20-29 poäng	1/12 av 50 procent	2 450 kr
3	30-39 poäng	1/12 av 75 procent	3 675 kr
4	40-49 poäng	1/12 av 100 procent	4 900 kr
5	Över 50 poäng	1/12 av 125 procent	6 125 kr

Stadsledningskontorets förslag

Omvårdnadsnivå	Vårdbehov (tim/mån)	Procent av prisbasbelopp	Kronor per månad 2025
1	30-86 tim	1/12 av 50 procent	2 450 kr
2	Över 86 tim	1/12 av 100 procent	4 900 kr

Grundläggande förutsättningar och kriterier för hemvårdsbidrag

Stadsledningskontorets förslag

Hemvårdsbidrag prövas i enlighet med 4 kap. 2 § socialtjänstlagen och Göteborgs Stads riktlinje.

Bidraget ges till den enskilde i stället för eller som ett komplement till andra omvårdnadsinsatser i ordinärt boende. För att bli beviljad hemvårdsbidrag ska det finnas anhörigvårdare som bedöms lämplig för uppgiften.

Följande kriterier ska vara uppfyllda för att hemvårdsbidrag ska beviljas:

- Den enskilde ska vara över 19 år och ha fysiska, psykiska eller kognitiva funktionsnedsättningar som medför väsentliga svårigheter i sin livsföring och får omvårdnad av anhöriga i hemmet
- Den enskilde ska vara folkbokförd och stadigvarande bosatt i Göteborgs kommun.
- Det stöd som ingår i hemvårdsbidraget är personlig omvårdnad. Stödet ska innebära väsentligt merarbete för den anhörige.
- Behovet av omvårdnad ska bedömas överskrida sex månader.
- Den enskildes behov av omvårdnad ska uppfylla lägsta omvårdnadsnivån i enlighet med vad som framgår under rubriken behovsbedömning nedan.
- Det ska finnas anhörigvårdare som är lämplig för uppgiften. En enskild kan inom ramen

för hemvårdsbidraget ha maximalt två vårdare.

- Tillfredsställande förutsättningar för att kunna ge omvårdnaden i hemmet ska föreligga.

Stadsledningskontorets övervägande

Stadsledningskontoret har förtydligat att hemvårdsbidrag ges i stället för eller som komplement till andra omvårdnadsinsatser i ordinärt boende. Stödet ska innebära väsentligt merarbete för den anhörige. Det är rimligt att inte hemvårdsbidrag kompenserar för allt stöd en anhörig vill ge sin närstående.

Andra förändringar tydliggörs under respektive rubriker nedan.

Definitioner

Stadsledningskontorets förslag

Stadsledningskontoret föreslår att hemvårdsbidraget kompenserar för omvårdnadsinsatser. Med omvårdnadsinsatser i detta fall avses hjälp och stöd vid personlig hygien, förflyttning, på- och avklädning, toalettbesök, äta och dricka, tillsyn och egenvård.

Stadsledningskontorets övervägande

Under denna rubrik har stadsledningskontoret definierat omvårdnadsinsatser i förhållande till Socialstyrelsens metod Individens behov i centrum (IBIC).

Åldersgräns för hemvårdsbidrag

Stadsledningskontorets förslag

Stadsledningskontoret föreslår att hemvårdsbidrag kan ges till enskilda över 19 år.

Stadsledningskontorets övervägande

Föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan få omvårdnadsbidrag (tidigare vårdbidrag) från Försäkringskassan. Bidraget baseras på den omvårdnad och tillsyn som barnet behöver utöver vad som är vanligt för barn i samma ålder utan funktionsnedsättning. Omvårdnadsbidrag kan ges fram till juni månad det år barnet fyller 19 år.

Ingen av remissinstanserna har haft några invändningar.

Behovsbedömning och omvårdnadsnivåer

Stadsledningskontorets förslag

Vid inkommen ansökan ska hembesök göras i den enskildes hem. Tilltänkt anhörigvårdare ska närvara vid besöket. Om tanken är två anhörigvårdare ska handläggaren träffa dem båda. Läkarintyg och/eller bedömningar av arbetsterapeut/fysioterapeut samt egenvårdsintyg ska vid behov inhämtas.

Handläggaren utreder den enskildes behov av omvårdnad och om omvårdnadsbehovet bedöms överskrida sex månader. Ersättning för serviceinsatser, såsom exempelvis städ, tvätt, inköp, matlagning ingår inte i hemvårdsbidraget. Bedömningen ska ske i linje med bedömning av hemtjänst och rådande rättspraxis. Därefter ska bedömning göras av behovets omfattning som delas in i två omvårdnadsnivåer där omvårdnadsnivå 1 motsvarande 30-86 timmar per månad och omvårdnadsnivå 2 motsvarande över 86 timmar per månad.

Handläggaren ska inom ramen för sin utredning bedöma om tillfredsställande förutsättningar för att kunna ge omvårdnaden i hemmet föreligger.

Att vårda någon dygnet runt, utan möjlighet till återhämtning, är inte en hållbar situation och ska vägas in i prövning av hemvårdsbidrag.

Stadsledningskontorets överväganden

Enligt nuvarande regler bedöms behovet av hemvårdsbidrag genom en poängskala. Det föreslås ändras till en bedömning av omvårdnadsbehov i ett antal timmar, vilket är i linje med hur en utredning om hemtjänst genomförs. I förhållande till rådande rättspraxis finns det dessutom behov/insatser inom poängskalan som sällan beviljas som hemtjänst.

I både FFS och ÄVO:s hemställan framgår att nuvarande regelverk upplevs som föråldrade. Bland annat har rättspraxis för övriga biståndsinsatser förändrats. Nämnderna ger uttryck för att de vill utreda hemvårdsbidrag med samma struktur (IBIC) som övrig myndighetsutövning. Hemvårdsbidrag utreds i dagsläget med en egen struktur och regelverket med tillhörande poänglista är inte förenlig med strukturen i metoden IBIC. Ungefär hälften av de som har hemvårdsbidrag idag har andra insatser. När olika metoder för att bedöma behov inte är förenliga finns en risk att besluten under- alternativt överkompenserar hemvårdsbidraget vilket leder till rättsosäkerhet. Båda nämnderna skriver i sina remissvar att stadsledningskontorets förslag att bedöma hemvårdsbidrag enligt samma metod som hemtjänst bidrar till mer likvärdig myndighetsutövning och stärkt rättssäkerhet och rättvisa för den enskilde. Det innebär också en förenklad hantering för handläggaren. Dessutom att det minskar för felaktiga utbetalningar.

Vidare föreslår stadsledningskontoret att det stöd som ska ingå i hemvårdsbidrag ska utgöras av omvårdnad. Med omvårdnadsinsatser i detta fall avses hjälp och stöd vid personlig hygien, förflyttning, på- och avklädning, toalettbesök, äta och dricka, tillsyn och egenvård.

Både Göteborgs Stads råd för funktionsrätt och Göteborgs Stads pensionärsråd anser att serviceinsatser samt sådana insatser som ingår i nuvarande regelverk, men som inte generellt sett ges som hemtjänst ska fortsatt ingå i hemvårdsbidraget. Vidare saknar rådet för funktionsrätt en del omvårdnadsinsatser när det gäller exempelvis personer med autism, som kommunikations- och motiveringsinsatser. Stadsledningskontoret vill förtydliga att i samband med handläggarens bedömning av behov ingår att beakta att skäl till behov, även kan vara just motivering till omvårdnadsinsats.

Serviceinsatser är uppgifter av praktisk karaktär och kan exempelvis bestå av städning, tvätt, inköp, promenader, matlagning och matdistribution. Det är normalt och rimligt att sammanlevande personer tar ett gemensamt ansvar för det gemensamma hemmet och att den som har förmåga att utföra de arbetsinsatser som krävs för hemmets skötsel bistår den som saknar förmågan. Det är skäl till att det i nuvarande regelverk för hemvårdsbidrag vanligtvis inte ingår serviceinsatser när enskilda delar hushållsgemenskap.

I nuvarande regelverk tillgodoräknas inte serviceinsatser om inte den enskilde har ett omvårdnadsbehov. Det är först efter att handläggaren konstaterat att den enskilde har ett behov av omvårdnad, stöd, aktivering och/eller tillsyn som uppfyller lägsta nivån enligt fastställd poänglista, serviceinsatser kan tillgodoräknas. Det är dock aktuellt framför allt när vårdaren inte är i samma hushåll som den enskilde.

I dag finns en marknad för praktiska tjänster såsom städning och fönsterputs och digitalisering kan användas för exempelvis bankärenden och inköp. Det är något som handläggarna informerar den enskilde om i samband med ansökan om hemtjänst.

I förhållande till att det finns en marknad för hushållstjänster samt att det finns en viljeinriktning inom staden att nyttja digitaliseringens nyttor anser stadsledningskontoret att det inte bör kompenseras för serviceinsatser inom hemvårdsbidraget.

Att ändra från fem till två omvårdnadsnivåer innebär effektivare process och på så sätt minskad administration. Det är något som Anhörigförening Göteborg uppmärksammar och är positiva till. I dialog med förvaltningens representanter har det framkommit att det inte sällan finns ett intresse från den enskildes sida att få högre bidragsbelopp, vilket leder till nya prövningar. Den enskildes behov kan dessutom förändras mer eller mindre regelbundet. Att ha färre vårdnivåer leder därför till lägre administrativ belastning för handläggande nämnder. Ett färre antal vårdnivåer innebär dessutom att det blir enklare att göra likvärdiga bedömningar.

Ingångsnivån för att komma i fråga för hemvårdsbidrag enligt stadsledningskontorets förslag är 30 timmar per månad. Det motsvarar en timma omvårdnadsbehov per dag. Stadsledningskontoret bedömer att en sådan nivå är rimlig i förhållande till att kompensation bör ges för väsentligt merarbete för den anhörige.

Anhörigvårdare

Stadsledningskontorets förslag

Att ge en närstående omvårdnad ska alltid vara ett frivilligt åtagande och hemvårdsbidraget ska ses som ett stimulansbidrag för den omvårdnadsinsats som utförs.

En enskild kan inom ramen för hemvårdsbidraget ha maximalt två vårdare.

Handläggaren ska bedöma om tilltänkt anhörigvårdare är lämplig. Med lämplig person för uppgiften menas att vederbörande bedöms ha personliga förutsättningar, intresse och tid för att fullgöra uppdraget. Inom lämplighetsprövning ska följande beaktas. Anhörigvårdaren kan inte godkännas om:

1. Personen inte fyllt 18 år,
2. till följd av sjukdom, funktionsnedsättning eller sociala skäl saknar förmåga att vara anhörigvårdare,
3. har biståndsinsatser för att tillgodose egna behov av omvårdnad och service,
4. anhörigvården inte är förenlig med andra åtaganden såsom exempelvis arbete, studier eller minderåriga barn, eller att
5. hen saknar rätt att vistas i Sverige.

Stadsledningskontoret har tagit fram två förslag till riktlinjer för hemvårdsbidrag. Ett alternativ där vårdaren ska vara en person i hushållsgemenskap med den enskilde (bilaga 10 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande) och ett alternativ där den enda skillnaden är vårdaren kan vara en person utanför den enskildes hushåll (bilaga 9 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande). Stadsledningskontoret förordar förslaget där vårdaren ska vara i hushållsgemenskap.

Stadsledningskontorets överväganden

Stadsledningskontoret har förtydligat i förslaget vad som ska anses vara en lämplig vårdare. I denna del har stadsledningskontoret hämtat inspiration från bestämmelse i lagen om stöd till vissa funktionshindrade (LSS) 9 d §. Ingen av remissinsatserna har haft några invändningar på förslaget.

Det framgår av ÄVO:s hemställan att nuvarande regelverk är otydligt gällande hur vårdarens lämplighet ska bedömas. Det är något som också bekräftas av såväl ÄVO:s som FFS representanter i arbetet.

Den del i stadsledningskontorets förslag som avser att anhörigvårdaren ska tillhöra den enskildes hushåll är det bara NFS som inte lämnat någon synpunkt på. Utifrån att nämnden tillstyrkt förslaget får det anses vara så att nämnden anser att hemvårdsbidraget inte ska omfatta anhöriga utanför hushållsgemenskap. ÄVO anser att anhörigvårdare ska kunna vara en person som bor utanför den enskildes hushåll. Nämnden anser att i de fall det är aktuellt med anhörigvårdare utanför den enskildes hushåll har nämnden ett ansvar att informera om de skattemässiga förutsättningarna. Såväl Anhörigföreningen Göteborg som de båda råden anser att hemvårdsbidraget ska omfatta anhöriga utanför hushållsgemenskap. De skriver att skattefrågan är ett ansvar för den enskilde och bör kunna lösas på annat sätt än att ta bort möjligheten för anhöriga utanför hushållsgemenskap att vara vårdare inom hemvårdsbidraget.

Skäl till att stadsledningskontoret föreslår att anhörigvårdare ska ingå i den enskildes hushåll är kopplat till beskattning av hemvårdsbidraget. Ersättningen är skattefri för den enskilde och i det fall den utbetalas till närmast anhörig inom samma hushåll. Om ersättningen betalas ut till en utomstående person som inte ingår i den enskildes hushåll gäller Skatteverkets regler för beskattningsbar inkomst, innebärande att inkomsten är skattepliktig för mottagaren/vårdaren.

Beslut

Stadsledningskontorets förslag

Beslut föreslås beviljas för högst ett år i taget och beslutet ska förses med återkallelseförbehåll för att möjliggöra omprövning. Beslutet gäller från ansökningsdatum.

Stadsledningskontorets överväganden

Anhörigföreningen anser att det borde räcka med vartannat år.

Ungefär hälften av de personer som har hemvårdsbidrag har inga andra insatser. Det innebär att förvaltningarna har lite insyn i omvårdnaden som ges av anhörig. Därav är det viktigt med regelbunden beslutsprocess.

Den enskilde ska anmäla ändrade förhållanden

Stadsledningskontorets förslag

Den sökande eller anhörigvårdaren är skyldiga att anmäla ändrade förhållanden som kan medföra omprövning av hemvårdsbidraget. Exempel på förändrade förhållanden är att den enskildes omvårdnadsbehov förändras, om den enskilde eller vårdare flyttar och/eller om den enskilde får andra insatser som tillgodoser omvårdnadsbehovet. Till förändrade förhållande räknas också sådana omständigheter som har med anhörigvårdaren att göra, såsom sjukdom, frånvaro eller flyttning. Även byte av anhörigvårdare är en grund för omprövning.

Stadsledningskontorets överväganden

Föreslagen text är förtydliganden.

Omprovning

Stadsledningskontorets förslag

Hemvårdsbidraget kan omprövas och återkallas om förutsättningarna för rätten till bidraget förändras. Det kan också återkallas om beslutet beror på att den enskilde lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter. Kommande utbetalningar pausas under utredningstiden. Hemvårdsbidraget ersätts retroaktivt från det datum som omprovning inleds.

Stadsledningskontorets överväganden

Föreslagen text är förtydliganden.

Ny prövning

Stadsledningskontorets förslag

I samband med att beslutstiden löper ut ska handläggaren uppmärksamma den enskilde på att en eventuell ny ansökan behöver inkomma.

Vid ny prövning gäller samma handläggningsprocess som ovan.

Om ny prövning initierats av att den enskilde ansöker om högre vårdnivå, gäller den eventuellt nya bidragsnivån från månadsskiftet efter begärd prövning.

Stadsledningskontorets överväganden

Föreslagen text är förtydliganden.

Avslut

Stadsledningskontorets förslag

Den sökande eller anhörigvårdaren är skyldiga att anmäla förhållanden som innebär att hemvårdsbidraget ska avslutas.

Vid flytt till särskilt boende alternativt om den enskilde får annan insats som ersätter hemvårdsbidrag upphör ersättningen dagen efter.

Vid flytt till annan kommun eller när den enskilde avlider upphör hemvårdsbidraget dagen efter.

Stadsledningskontorets överväganden

Föreslagen text är förtydliganden.

Bidragsbelopp

Stadsledningskontorets förslag

Stadsledningskontoret föreslår att beloppet för hemvårdsbidrag räknas om varje år per den 1 januari och anknyter till prisbasbeloppet som har fastställts för året.

Hemvårdsbidraget motsvarar per månad:

- Omvårdnadsnivå 1: 1/12 av 50 procent av prisbasbeloppet. Vilket innebär 2 450 kronor per månad 2025.
- Omvårdnadsnivå 2: 1/12 av 100 procent av prisbasbeloppet. Vilket innebär 4 900 kronor per månad 2025.

Stadsledningskontorets övervägande

Sättet att ange beloppen motsvarar nuvarande regelverk.

I förhållande till andra kommuner som har hemvårdsbidrag är förslaget på beloppsnivåer i de högre spannen. Endast Stockholm ersätter med högre belopp.

Utbetalning och frånvaro

Stadsledningskontorets förslag

Bidraget utbetalas till den enskilde månadsvis. Hen ska ersätta den/de anhörigvårdare som utför omvårdnaden. Full återbetalning från den enskilde kan begäras om hemvårdsbidraget utbetalats på felaktiga grunder. Exempel kan vara att den sökande inte är folkbokförd och stadigvarande bosatt i Göteborgs kommun, inte har ett omvårdnadsbehov som uppfyller lägsta nivån för hemvårdsbidrag, inte ersätter vårdare för utförandet av uppdraget eller om det inlämnats felaktiga uppgifter gällande anhörigvårdaren.

Den enskilde ska tillfälligtvis tillsammans med sin anhörigvårdare kunna vistas på annan ort, inom Sverige, till exempel sommarvistelse, och samtidigt uppbära hemvårdsbidraget. Den tillfälliga vistelsen tillåts vara längst en månad per beslutsperiod, därefter upphör bidraget.

Stadsledningskontorets övervägande

Förslaget om att tillfällig vistelse på annan ort tillåts som längst en månad är en inskränkning gentemot nuvarande regelverk, där tre månaders tillfällig vistelse på annan plats än den enskildes bostad godkänns. Generellt anser stadsledningskontoret att det ska vara möjligt att pröva och följa upp den omvårdnad som ersätts. Göteborgs Stad har inte möjlighet att be annan kommun följa upp eller handlägga hemvårdsbidrag. I motsats till om den enskilde behöver hemtjänst under tillfällig vistelse i exempelvis sommarstugan. En månads vistelse på annan plats än i den enskildes hem anses därmed rimligt.

Att ersätta för hemvårdsbidrag när den enskilde vistas utomlands bedöms inte vara skäligt.

Stadsledningskontoret har förtydligat exempel på när återbetalning kan behöva ske.

Stöd till anhörigvårdare

Stadsledningskontorets förslag

Anhörigvårdare påtar sig genom hemvårdsbidrag ansvar för att ge sin närstående en god omvårdnad. Detta i stället för att personal skulle utföra motsvarande insats. Det är viktigt att den anhörige får stöd för att själv inte drabbas av ohälsa samt för att få information, rådgivning och stöd i samband med insatsen. Hen bör därför uppmanas ha kontakt med förvaltningens verksamhet för anhörigstöd.

Stadsledningskontorets övervägande

Stadsledningskontorets uppfattning är att den som tar emot ersättning för att ge omvårdnad till en närstående bör ha en nära koppling till stadens anhörigstöd. Anhörigförening Göteborg anser att det är ett bra förslag och att kontakten bör kunna formaliseras och etableras redan vid ansökningstillfället.

Övergångsbestämmelser

Stadsledningskontorets förslag

Beslut enligt det gamla regelverket gäller till dess det är dags för ny prövning.

Förslagets konsekvenser

Stadsledningskontoret har efterfrågat kompletterande konsekvensbeskrivningar till nämndernas svar.

Förvaltningen för funktionsstöds bedömning

FFS har i förhållande till nuvarande regelverk granskat 100 av deras 167 ärenden. De fördelar sig enligt följande:

Vårdsnivå	Antal personer per vårdnivå	Varav vårdare utanför hushållsgemenskap
1	21	3
2	37	13
3	27	13
4	14	6
5	1	0

I förhållande till nytt förslag bedömer FFS att de som har nivå 1 idag kommer helt falla utanför. När det gäller de som har vårdnivå 2 idag kan det variera. Om personerna även har hemvårdsbidrag för serviceinsatser (främst aktuellt för de som har vårdare utanför hushållsgemenskap) är det troligt att de faller utanför. Om den enskilde har vårdare enbart för omvårdnadsinsatser kan det däremot bli aktuella för omvårdnadsnivå 1 enligt förslaget. De som har vårdnivå 3 idag kommer troligen få hemvårdsbidrag i omvårdnadsnivå 1. Det kan dock finnas undantag som faller utanför. För enskilda som har vårdnivå 4 kommer det se olika ut om de får hemvårdsbidrag i omvårdnadsnivå 1 eller 2. Främst beroende på om de har hemvårdsbidrag för serviceinsatser (främst aktuellt för de som har vårdare utanför hushållsgemenskap). Enskilda som har vårdnivå 5 idag kommer troligen få omvårdnadsnivå 2.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningens bedömning

ÄVO har i förhållande till nuvarande regelverk lämnat nedan underlag.

Vårdsnivå	Antal personer per vårdnivå	Varav vårdare utanför hushållsgemenskap
1	58	Ingen uppgift
2	248	Ingen uppgift
3	212	Ingen uppgift
4	136	Ingen uppgift
5	59	Ingen uppgift

Förvaltningen har inte haft möjlighet att ange hur vårdare utanför hushållsgemenskap fördelas mellan vårdnivåerna. ÄVO har i sin analys i stället utgått från hur många av de med hemvårdsbidrag som är ensampersonhushåll (231 personer). Förvaltningen antar att dessa personer har sina vårdare utanför hushållet och att hälften av de (484 personer) som bor i flerpersonghushåll har sin vårdare utanför hushållet. Vilket sammanlagt blir 242 personer med vårdare utanför hushållsgemenskap och 473 personer med vårdare inom hushållsgemenskap. En mer säkerställd information kräver ärendegranskning.

I den enkätundersökning som tidigare genomfördes av stadsledningskontoret framkom att det fanns 350 vårdare utanför hushållsgemenskap.

Värt att nämna är att ÄVO har drygt 150 färre personer med hemvårdsbidrag mot våren 2024, vilket borde påverka hur många vårdare som finns inom respektive utanför hushållsgemenskap. Vidare är ett antagande är att vårdare utanför hushållsgemenskap är vanligare i de lägre vårdnivåerna Detta eftersom det kan vara svårt att utföra omfattande omvårdnad om man inte bor tillsammans. När det gäller enskilda som har hemvårdsbidrag i de högre nivåerna uppskattar ÄVO att liten del vårdare finns utanför hushållsgemenskap.

ÄVO bedömer att de som idag har hemvårdsbidrag i vårdnivå 1 och 2 inte har så omfattande omvårdnadsbehov att de kommer vara aktuella för hemvårdsbidrag enligt förslaget. De flesta som har hemvårdsbidrag i dagens vårdnivå 5 kommer sannolikt kunna få hemvårdsbidrag i omvårdnadsnivå 2. Gällande de som har hemvårdsbidrag i vårdnivå 3 och 4 bedöms de flesta kunna vara aktuella för omvårdnadsnivå 1.

Stadsledningskontorets bedömning

Syfte och uppdrag med att revidera riktlinjen

Stadsledningskontoret har utrett en reviderad riktlinje för hemvårdsbidrag i förhållande till kommunstyrelsens beslut om uppdrag till stadsledningskontoret samt hemställan från NFS och ÄVO. Stadsledningskontoret tolkar att revideringen ska leda till ett tydligt, tids- och ändamålsenligt regelverk som minskar riskerna för välfärdsbrottslighet och fusk.

Förslag till riktlinje

Stadsledningskontoret har tagit fram två förslag till riktlinjer för hemvårdsbidrag. Ett alternativ där vårdaren ska vara en person i hushållsgemenskap med den enskilde och ett alternativ där den enda skillnaden är vårdaren kan vara en person utanför den enskildes hushåll. Stadsledningskontoret förordar förslaget där vårdaren ska vara i hushållsgemenskap.

Stadsledningskontoret bedömer att förslagen svarar upp mot syftet och uppdraget med revideringen. Förslagen skapar förutsättningar för en mer likvärdig och effektiv handläggning utifrån att bedömningar ska harmonisera med bedömning av hemtjänst samt att hemvårdsbidraget ges i färre omvårdnadsnivåer. Färre omvårdnadsnivåer innebär dessutom en minskad administration för nämnderna.

Förslagen innebär minskad risk för välfärdsbrottslighet och fusk i och med färre omvårdnadsnivåer, stärkta krav på anhörigvårdare och ett tydligare regler för godtagbar frånvaro, förändrade förhållanden med mera.

Skäl till att stadsledningskontoret föreslår att anhörigvårdare ska ingå i den enskildes hushåll är kopplat till beskattning av hemvårdsbidraget. Ersättningen är skattefri för den enskilde och i det fall den utbetalas till anhörig inom samma hushåll. Om ersättningen betalas ut till en utomstående person som inte ingår i den enskildes hushåll gäller Skatteverkets regler för beskattningsbar inkomst, innebärande att inkomsten är skattepliktig för mottagaren/vårdaren. Det är mottagarens/vårdarens ansvar att uppta ersättningen till beskattning och Skatteverket har ansvar att säkerställa att privatpersoner betalar rätt skatt. I enlighet med Skatteverkets information kan det bli aktuellt för den enskilde att betala arbetsgivaravgifter och redovisa dessa på en förenklad arbetsgivardeklaration. Stadsledningskontorets uppfattning är att det ska vara enkelt för den enskilde och vårdaren att göra rätt och ser att det finns en stor risk att ersättningen inte korrekt upptas till beskattning.

Dels på grund av att den enskilde inte sällan har kognitiv funktionsnedsättning, dels för att hanteringen kan vara svår. Det finns inte någon sekretessbrytande bestämmelse som möjliggör att kommunen rapporterar/ lämnar uppgifter till Skatteverket om utbetalt hemvårdsbidrag. I sammanhanget av bidragsfusk och välfärdsbrottlighet anser stadsledningskontoret att det finns fördelar med att riktlinjen omfattar anhörigvårdare inom samma hushåll som den enskilde. Anhörigvårdaren behöver i sådant fall inte betala skatt för hemvårdsbidraget och riskerna att inkomster inte tas upp för beskattning elimineras.

Om staden väljer att besluta om att vårdaren kan vara en person utanför den enskildes hushåll behöver nämnderna vidta åtgärder för att informera om skatteregler och eventuellt vara den enskilde behjälplig i denna del. Stadsledningskontoret kan konstatera att en riktlinje som innefattar enbart vårdare i hushållsgemenskap bidrar till minskad administration.

Konsekvenser

Stadsledningskontoret konstaterar att förslagen innebär att färre personer kommer ha rätt till hemvårdsbidrag.

Förslaget som innebär att vårdare utanför hushållsgemenskap inte omfattas, förslaget som stadsledningskontoret förordar, kommer innebära att flest personer faller utanför rätten till hemvårdsbidrag. Skälet är att enskilda som har vårdare utanför hushållet inte blir aktuella för hemvårdsbidrag. Någon säkerställd uppgift på hur många vårdare som idag finns utanför hushållsgemenskap har inte kunnat levererats av förvaltningarna.

Stadsledningskontoret uppskattar, utifrån tillgängliga underlag, det till en tredje del av FFS:s ärenden och 40 procent av ÄVO:s ärende, totalt runt 340 ärende. I förhållande till förslagets lägsta omvårdnadsbehov (30 tim per månad) faller dock enskilda bort oavsett om vårdare utanför hushållet godkändes. Det är rimligt att anta att andelen som har lågt omvårdnadsbehov är överrepresenterade gällande vårdare utanför hushållsgemenskap.

När det gäller de som idag har hemvårdsbidrag och vårdare inom hushållsgemenskap är det generellt personer med omvårdnadsbehov i de lägre vårdnivåerna (1-3) som faller bort. Det på grund av att de inte har omvårdnadsbehov enligt nya lägstanivån (30 timmar per månad). Merparten av dem som har ett omvårdnadsbehov enligt nya lägstanivån bedöms omfattas av omvårdnadsnivå 1 (30-86 timmar per månad). De som har hemvårdsbidrag i dagens vårdnivå 5 och en andel av dem i vårdnivå 4 bedöms komma i fråga för omvårdnadsnivå 2 (över 86 tim/mån).

För nämnderna har hemvårdsbidrag en låg kostnad i förhållande till andra insatser för omvårdnad. Enskilda som med den nya riktlinjen inte längre har rätt till hemvårdsbidrag har möjlighet att få stöd och omvårdnad genom andra insatser så som boendestöd eller hemtjänst. I vilken omfattning det kommer ske har stadsledningskontoret inte kunnat bedöma. Det är inte uteslutet att anhöriga kommer fortsätta att bistå sina närstående till del oaktat hemvårdsbidrag eller inte.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör